

Köyhyys ja työttömyys alaspäin Britanniassa

EVA LENNON

Britannian työväenpuolueen hallitus on outo lintu. Työväenpuolueen perinteinen osa vasemmistoa syyttää sitä oikeistolaiseksi. Ulkomailla, varsinkin Manner-Euroopassa, kuvitellaan Britannian yhä olevan uusliberalismin kourissa. Kuitenkin Blairin hallitus on onnistunut paremmin vasemmiston perinteissä tavoitteissa työttömyyden ja köyhyyden vähentämisessä kuin yksikään työväenpuolueen hallitus täällä aikaisemmin.

Perussyöt ovat valtiovarainministeri Gordon Brownin ansiokkaassa talous- ja sosiaalipolitiikassa. Älyllinen skotti on ensimmäisenä työväenpuolueen valtiovarainministerinä osannut hoitaa talouden hyvin. Taloudellinen kasvu on ollut voimakkaampaa kuin Manner-Euroopan suurissa maissa, jotka eivät ole onnistuneet uusimaan talouttaan ja teollisuuttaan ja luomaan nykyaikaista palvelusektoria kuten Britannia ja monet Euroopan pienet maat siitä riippumatta, ovatko ne eurovyöhykkeen sisä- vai ulkopuolella. Britannia kuului takavuosina EU:n köyhimpiin maihin, vuonna 2004 se oli Eurostatin tilastojen mukaan kivunnut EU:n kuudenneksi rikkaimmaksi maaksi kansantuotteella henkeä kohti mitattuna. Sen edellä ovat vain

Luxemburg, Irlanti, Tanska, Itävalta ja Hollanti. Koska Hollannissa on nyt lama, Britannia voi pian ohittaa senkin.

Menestyksellinen talouspolitiikka on mahdollistanut sen, että julkisen sektorin sijoitukset kasvoivat 4,5 prosenttia vuodessa viime vuosina. Miltei pelkällä taloudellisella kasvulla, ilman että veroja on tarvinnut paljokaan nostaa, julkisen sektorin kulutus on noussut viime vuosina 38 prosentista 40 prosenttiin kansantuotteesta. Sekä uusi palvelusektori että sadat tuhannet julkiselle sektorille luodut uudet työpaikat ovat työllistäneet ihmisiä ja osittain korvanneet teollisuuden rakenneuutoksessa menetetyt työpaikat. Tosin julkisen sektorin työpaikat ovat hyödyttäneet pääasiassa keskiluokkaa, kun taas teollisuuden työpaikat työllistivät sitä varsinaista rasvanahkaista työväenluokkaa. Mutta julkisia palveluja uudet lisätyöntekijät, lääkärin, sairaanhoitajat ja opettajat ovat tietenkin parantaneet.

Paljon on puhuttu siitä, että Blairin hallitus ei ole välittänyt tuloerojen kasvusta. Rikkaat ovat saaneet rauhassa rikastua ja maksimivero on vain 40 prosenttia. Mutta skotlantilainen presbyteeri Gordon Brown näkee moraalisen velvollisuu-

tenaan taistella köyhyyttä vastaan niin kotomaassa kuin Afrikassakin. Gordon Brown onkin sosiaalipolitiikallaan käynyt tarmokkaasti taistoon köyhyyttä vastaan. Sitä ei ole juhlistettu torventoitotuksin eikä se ole kuulunut ”uuden työväenpuolueen” myyttiin tai ”kertomukseen”, niin kuin nykyään on tapana sanoa. Hallitus ei ole halunnut juuri hiiskua siitä, ettei veroja ja ”köyhäin apua” vieroksuva keskiluokka pelästyi, kun työväenpuolueen hallitus perinteiseen tapaan ajattelee köyhiä ja ”tekee hyvää”. Mutta tosiasiat puhuvat puolestaan.

Kun Blairin hallitus vuonna 1997 astui remmiin, Britannialla oli silloisen EU:n 15 maan pahin köyhyysongelma: noin 4,4 miljoonaa ihmistä eli köyhyyden kurimuksessa. Mutta keitä sitten ovat köyhät? Köyhyyden tutkimuksen mukaan yleensä ne, jotka joutuvat elämään vähemmällä kuin 60 prosentilla keskitulosta. Työ- ja eläkeläisministeriö laski vuonna 2004, että köyhyysraja on käytännössä täällä noin 255 euroa viikossa yhdelle henkilölle, jonka on elätettävä kaksi lasta, sen jälkeen kun asuntokustannukset on laskettu pois. Pariskunnan köyhyysraja oli viitisen euroa alempi ja yhden henkilön noin 140 euroa viikossa.

Blairin hallitus on onnistunut vähentämään köyhyyttä miltei puolella eli enemmän ja nopeammin kuin yksikään työväenpuolueen hallitus Britanniasa ennen sitä. Britannian köyhyysoongelma ei ole vielä läheskään ratkaistu, mutta nyt täällä on sentään suhteellisesti vähemmän köyhiä kuin Kreikassa, Portugalissa, Italiassa ja Espanjassa.

* * *

60-luvulta asti täällä on keskitetty erityisesti taisteluun lasten köyhyyttä vastaan. Maineikas köyhyyden sosiologi Peter Townsend perusti tänne yhden asian liikkeen, Lasten köyhyyden toimintaryhmän, kauhistuneena siitä, että 10 prosenttia saarivaltakunnan lapsista oli köyhiä. Konservatiivien pitkällä hallintokaudella köyhyys lisääntyi aimo askelin, ja lopulta kolmannes EU:n köyhistä lapsista asui Britanniassa.

Työväenpuolueen aloittaessa hallituskautensa vuonna 1997 täällä laskettiin olevan nelisen miljoonaa köyhää lasta. Nyt yli miljoona lasta on kiskottu köyhysrajan paremmalle puolelle, mutta puutteessa elää yhä vielä 23 prosenttia saarivaltakunnan lapsista eli enemmän kuin EU:ssa keskimäärin. EU:n mallimaan Tanskan jälkikasvusta vain viisi prosenttia on köyhiä.

Blairin hallitus on jakanut tuloja köyhien hyväksi radikaalimmin kuin yksikään Englannin työväenpuolueen hallitus ennen sitä. Gordon Brown on käyttänyt aseena uusia avustusmuotoja, jotka on keskitetty erityisesti vähäosaisimmille. Tärkein avustus on ollut lapsen veroluotto (child tax credit). Se on kehittynyt kahdesta vanhemmasta avustusmuodosta. Toinen

oli lasten luotto (childrens credit), joka annettiin pienituloisille vanhemmille. Toinen avustus, työtä tekevän perheen veroluotto (working familys tax credit), annettiin pienituloisen työntekijän perheelle, tarkalleen sanoen perheen päälle. Mutta feministit nurisivat, että hallitus hätisteli tällä keinolla liikaa yksinhuoltajaäitejä töihin ja että rahaa ei pitäisi antaa isälle, koska äidin kautta se menee paremmin lasten tarpeisiin.

Avustukset yhdistettiin yhdeksi ainoaksi lapsen veroluotoksi, joka annetaan äidin kautta kaikille pienituloisille vanhemmille, olivat he sitten työssä tai työttömiä. Mutta sen suuruus riippuu varallisuudesta. Avustus on esimerkiksi noin 4 500 euroa vuodessa lapsiperheelle, joka ansaitsee 20 000 euroa vuodessa. Isät saivat lohdutuspalkintona pienen työtä tekevän miehen veroluoton, joka annetaan vain työssä käyville isille. Sitten on vielä kaikille lapsiperheille samansuuruisena myönnetty perinteinen lapsilisä. Työväenpuolueen hallitus on lisännyt lapsille tähdätyjen avustusten määrää reaaliarvoltaan 72 prosentilla. Erityisesti lapsen veroluoton merkitys köyhyyden poistajana on ollut ratkaiseva. Yhdeksän kymmenestä perheestä on saanut ainakin osan avustuksesta.

Merkittävä ase köyhyyttä vastaan on ollut sosiaaliturvan varassa eläneiden ihmisten työllistäminen. Työväenpuolueen sosiaalipolitiikka on noudattanut ns. endogeenisen kasvuteorian vaatimaa aktiivisen hyvinvointivaltion periaatetta ja pyrkinyt aktiiviseen apuun passiivisen sijasta. Sosiaalipolitiikka on kannustanut ja suosinut työn tekemistä. Työttömiä on autettu löytämään työtä erityisen New

Deal -ohjelman avulla. Kun työtä on ollut kylliksi tarjolla, se on toiminut. Kaikkiaan noin 2 miljoonaa ihmistä on sosiaalipolitiikalla ja aktiivisella työvoimapolitiikalla kannustettu töihin.

Työtä tekeville perheille keskitettyjen avustusmuotojen takia perheiden ei tarvitse yrittää tulla toimeen pelkällä nälkäpalkalla, vaikka sellaisen työstään saisikin. Työväenpuolue sääti Britanniaan minimipalkan, joka työväenpuolueen toisella hallituskaudella nousi yli 7 euron tuntipalkkaan. Sillähän ei perhettä täällä hevillä elätetä, mutta lisänä rikka rokassa. Varjopuolena järjestelmässä on se, että työnantajat eivät tunne liikoa tunnonvaivoja maksaessaan pikkuruisia palkkoja. Monet työntekijät saavat minimipalkkaa jopa työvoimapolulasta kärsivillä alueilla.

* * *

Työväenpuolueen luoma New Deal -ohjelma on auttanut töihin satoja tuhansia ihmisiä. Työttömät ovat saaneet tuntea nahoissaan, että heistä välitetään. Toisaalta niille nuorille, jotka eivät halua mennä työhön, opiskella tai harjoitella ammattia, ei ole armoa annettu, heidät on pistetty ulos avustuskortistoista ja sillä siisti. Työn etiikka on protestanttisen skotin Gordon Brownin mantra. New Deal aloitti alle 25-vuotiaista. Se on työllistänyt lähes puoli miljoonaa nuorta, eikä nuorisotyöttömyys täällä enää ole sellainen ongelma kuin esimerkiksi Ranskassa.

Sen jälkeen työllistettiin 178 000 yli 25-vuotiaasta. Yli 50-vuotiaita ikärasismien uhreja, yksinhuoltajaäitejä ja vajaakykyisiä autettiin myös, mutta heitä ei ole pakotettu työhön. Tuloksena on kuitenkin ollut se, että 260 000

yksinhuoltajaa, 110 000 yli 50-vuotiaasta ja 35 000 vajaakykyistä on saatettu takaisin sorvin ääreen. Kaikki työpaikat eivät ole olleet pysyviä, ja jotkut ovat nopeasti palanneet kortistoon.

Tietysti voi myös kysyä, eikö osa töihin autetuista olisi joka tapauksessa löytänyt töitä hyvässä työllisyystilanteessa. Mene tiedä, ja paljon on vielä tekemättä erityisesti satojen tuhansien työkyvyttömyysavustusta saavien ihmisten työllistämisessä. Konservatiivit päästivät monet työttömät työkyvyttömyysavustukselle pois työttömyystilastoja rumentamasta sillä seuraamuksella, että Britanniassa on nyt enemmän virallisesti työkyvyttömiä kuin toisen maailmansodan jälkeen. Joka tapauksessa tämä maa ei ole enää kaukana täystyöllisyydestä, jos täystyöllisyytenä pidetään tilannetta, jossa neljä prosenttia työvoimasta on vailla työtä.

Vanhusten köyhyys on ollut täällä pitkään vakava huolen ai-

he. Gordon Brown on pelastanut eläkeläisten minimitulolla, pelkällä kansaneläkkeellä elävät eläkeläiset pahimmasta köyhyydestä. Sitä on arvosteltu, koska se takaa tietyn tulotason kaikille eikä siksi kannusta eläkesäästöihin. Hallituksen eläkepolitiikka on joka tapauksessa nyt valinkauhassa, koska eläkekriisi yllätti yhtäkkiä Britannian, jonka kuviteltiin rahastoidun järjestelmänsä takia selviävän ongelmasta parhaiten Euroopassa. Se vain on toistaiseksi selvää, että eläkeikää tullaan nostamaan reippaasti nykyisestä 65 vuodesta joko vapaaehtoisuuden pohjalla kuten Yhdysvalloissa tai sitten pakolla. Neljännes yli 65-vuotiaasta jatkaa jo työntekeä ja kolmannes 65-vuotiaasta on valmis jatkamaan ainakin 70-vuotiaaksi, kertovat mielipidetutkimukset.

Britannian sukupolvesta toiseen sosiaalisena perimänä jatkunut köyhyyskulttuuri johtuu osittain huonoista valtion kou-

luista. Blairin hallitus on onnistunut parantamaan koulujen tasoa ja varsinkin keskiluokan lapset pääsevät nyt niistä helpommin yliopistoon ilman, että heidän vanhempiansa on uhrattava huimia summia yksityiskouluihin. Vastineeksi opiskelijoiden lukukausimaksut ovat kohonneet.

Mutta työväenpuolue ei ole onnistunut toistaiseksi tavoitteessaan parantaa huonoimmin koulussa menestyvän 15 prosentin koulusuorituksia. Tämä vähempiosaisten ryhmä lähtee yhä koulusta 16-vuotiaana ilman mitään tutkintoja. Myös näiden nuorten ammattikoulutus on yhä rempallaan moniin muihin EU-maihin verrattuna. Huonoimman oppilasaineksen auttaminen on ratkaisevaa taitelussa Britannian sitkeää köyhyyskulttuuria vastaan, ja siihen työväenpuolueen hallitus aikoo uudella kaudellaan keskittyä.

Kävelykeppi

JUHA PARTANEN

Vanhenemisessa on riesansa: jonglööri alkaa tiputella pallojaan, professori unohtaa kesken lauseen mitä oli sanomassa. Itselleni pelkkä kadulla käveleminen alkaa tuottaa vaikeuksia. Pitäisikö hankkia keppi tai sauva? Asiaa kannattaa pohtia.

Keppi on yksinkertainen esi-

ne, suora puinen jäykkä varsi, johon liittyy usein kahva. Se on yksi ihmisen ensimmäisiä työkaluja, kaikissa yhteiskunnissa; se on myös yksi ihmisen ensimmäisiä aseita. Kepin arkkityyppi on sauva: tukeva, karkeasti viimeistelty puunoksa tai varsi, edelleen paimenten ja pyhiin-

vaeltajien käytössä. Kerran, lapinvaelluksella, minun piti ylittää joki. Syyssateet – viikon aikana oli satanut jokainen päivä – olivat nostaneet veden pinnan rinnan tasalle ja virtaus oli voimakas. Taitoin ja karsin nuoren koivun avukseni. Riisin housut ja kahlasin pitkin joen pohjaa,